

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Christoph. Franckii S. Theol. D. & Prof. Qvondam Primar.
... in Academia Kiloniensi Pro-Cancellarii, & in Supremo
Senatu EcclesiasticoConsiliarii. Brevis Et Liqvida
Demonstratio Deitatis Christi, Ex ...**

Franck, Christoph

Kiloni[i], MDCCV

VD18 10454578

Caput. VI. Secundum & tertium Socini contra nostram sententiam
argumentum, à Schlichtingio defensum, confutatur.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11595

CAPUT. VI.

Secundum & tertium Socini
contra nostram sententiam
argumentum, à Schlichtin-
gio defensum, confutatur.

I.

2. Argu-
mentum So-
cini.

Alterum Socini argumentum proponit Schlich-
tingius, Disp. de SS. Trinitate, &c. adversus
Meisner. art. I. p. 255. *Sequitur*, inquiens, *nunc
aliud, sumtum ex Epistola ad Eph. cap. 4. 6. ubi Pau-
lus ait: Unus Deus, & Pater omnium. Hec Apo-
stoli verba clare docent, eum qui sit Deus ille unus,
non alium esse quam Patrem omnium. Ex quo con-
sequitur, ne ipsum quidem Jesum Christum esse Deum
illum unum. Neque enim Jesus Christus est Pater
omnium, imo & ipse Patrem habet, eundem illum, qui
omnium est Pater.* Respondeo. Meisnerus, Brevi
Confid. Theol. Photin, cap. IV. p. 336. 387. 388.
cum multis aliis, censet, in loco Eph. IV. 6. vo-
cem Patris non capiendam esse personaliter &
determinate; pro prima tantum Trinitatis per-
sona, sed essentialiter & absolute, prout Patri,
Filio & Spiritui Sancto est communis: atque ita
*lubenter, inquit, fatemur, quod sit unus Deus &
Pater omnium; is autem est Spiritus Sanctus, Filius
& Pater τὸς ἐξοχῆν vel specialiter ita dictus, & per*
con-

Resp.
Locus Eph.
IV. 6. decla-
ratur.

consequens Filius à vera Deitate non excluditur.
Verum quia hoc Cap. IV. Epist. ad Ephes. inter
rationes servandæ à fidelibus unitatis spiritualis,
unus Spiritus, vs. 4, per quem intelligitur Spiritus
S., omnia membra corporis istius mystici
animans, vivificans ac regens; *unus Dominus*, vs. 5.
qui est Jesus Christus, & *unus Deus & Pater om-*
nium fidelium, vs. 6, distincte commemoran-
tur; malim cum illis facere; qui concedunt u-
tramque vocem, *Dei & Patris omnium*, non ab-
solute sumi, ut communes sunt Patri, Filio &
Spiritui Sancto, sed determinate, utiis designetur
tantum Pater, qui est Pater Domini nostri Jesu
Christi. Solet is enim in hac Epistola ut Deus &
Pater noster describi. Sic Cap. I. 2. 3. scriptum legimus:
Gratia sit vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domi-
no Jesu Christo. Benedictus esto Deus & Pater Do-
mini nostri Jesu Christi, qui benedixit nobis omni be-
nedictione spirituali in cælis, in Christo. Ubi, qui vers.
2. dictus est *Deus Pater noster*, mox *Deus & Pater Do-*
mini nostri Jesu Christi vocatur vers. 3. Et Cap. III. 14.
seqq. ait Apostolus: *Hujus rei gratia flecto genua mea*
ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, Ex quo tota fa-
milia in cælis & in terra nominatur, Ut det vobis,
secundum divitias gloriæ suæ, ut fortiter corrobore-
mini per Spiritum suum in interiore homine,
Et inhabitet Christus per fidem in cordibus vestris.
Sed quid inde jam sequitur? Nihil aliud, quam
eum, qui sit Deus ille unus personaliter & deter-
mina.

minate sic dictus, nempe prima persona Divinitatis, non alium esse quam Patrem omnium, qui est Pater Jesu Christi. Non autem hinc sequitur, eum, qui fit Deus ille unus essentialiter & absolute sic dictus, non esse alium quam Patrem omnium, qui est Pater Jesu Christi. Hanc solutionem argumenti Socini non attigit Schlichtingius, sed Meisneri tantum responsionem duplicem impugnavit, quarum alteram, quæ absoluta est, supra recensuimus, altera procedit ex hypothesis, quod nimirum, *si maxime ponatur, vocem Patris personaliter accipi, non tamen hinc sequeretur, Filium non esse Deum, quia non sit Pater. Nam exclusiva (unus) nequit opponi Filio, quippe quem alibi Scriptura dicit esse verum magnumque Deum, 1. Job 5. vers. 10. Tit. 2. v. 13. Sed necessario creaturis, falsisque Idolis intelligitur opposita, &c.* Harum vero responsionum neutram cum nostram fecerimus, non est, cur circa istud Socini argumentum diutius moremur.]

3. Argumē-
tum Socini.

II. Progredimur potius ad tertium Socini argumentum, de quo ita Schlichtingius, Disp. de SS. Trinitate, &c. art. I. p. 276: *Tertio loco producit Socinus Pauli Apostoli dictum' 1. Cor. 8. 6. Nobis unus (est) Deus, Pater ille, ex quo omnia, & nos in illum. Ex hoc enim Pauli dicto clarissime cernitur præter Patrem ex quo omnia, neminem esse unum illum Christianorum Deum. Explicare enim volens Paulus, quis sit ille unus Christianorum Deus, addit: Pater ille, ex quo omnia, & nos in illum.* Unde

con-

consequitur; alterum altero nequaquam esse vel latius vel angustius. Quod ibi Schlichtingius pag. 277. 278. & 279. per diversas rationes late exequitur. Omissis aliorum sententiis, dicam quid mihi videatur, qua ratione commodissime & hunc locum Pauli exponi, & argumentum inde petitum solvi posse existimem. Itaque Respon-
 deo: cum Paulus ait, *Nobis unus est Deus, Pater ille ex quo omnia*, vox *Deus* sumitur, non ut est communis tribus personis Divinitatis, sed ut peculiariter tribuitur primæ personæ; & hinc unus Deus quis sit, explicare volens Paulus, addit: *Pater ille ex quo omnia, & nos in ipsum*. Unde sequi concedimus, alterum altero nequaquam esse vel latius, vel angustius. Similiter cum additur, *& unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia*, vox *Dominus* sumitur, non ut est communis tribus personis Divinitatis, sed ut peculiariter tribuitur secundæ Divinitatis personæ. Et, hic unus Dominus quis sit, explicare volens Paulus, addidit: *Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum*. Unde rursus sequitur, alterum altero nequaquam esse vel latius vel angustius. Liquet autem ex contextu, vocem *Domini* hîc non minus angusto capi significatu, quam vocem *Dei*. Dixerat Apostolus de esu eorum, quæ immolantur idolis, Corinthios instituens, vers. 4: *Scimus ejusmodi idolum*, id est, Deum idolo, seu imagine & simulacro repræsentatum, (signum pro signato, ad hanc

Resp.

Loco I. Cor. VIII. 6. late & diligenter explicatur.

hanc enim significationem vocis idolum, ducit nos seq. vers. 5, ubi non de imaginibus & simulacris, sed de Diis ipsis agitur, ut bene observat Thomas Morton, in Expos. Prior. Epist. Corinthiacæ ad hunc vers. nec abnuat Schlichtingius, in Comm. ad eundem) *nihil esse in mundo*, id est, non esse revera id quod creditur esse, pro quo habetur & colitur, puta Deum, uti patet ex eo quod statim hoc vers. sequitur, & *nullum esse Deum alium, nisi unum*. Jam ad hoc probandum additur vers. 5. *Nam etiamsi sint, qui dicantur ac religiose colantur à Gentilibus Dii, & in cælo & in terra, (sicut sunt hujusmodi Dii multi & Domini multi)* Dixerat esse λεγομένων Deos in cælo & terra, in hac parenthesis multitudinem & immensam copiam istorum λεγομένων Deorum indicat: nequaquam vero hæc parenthesis eum in finem addita videri debet, quasi concederet Apostolus dari multos Deos, videl. in Scriptura sic dictos, Angelos & Magistratus. Nam de his loqui, erat extra scopum Apostoli. Exequitur enim doctrinam de esu idolothytorum, seu eorum, quæ idolis erant immolata, atque hac occasione agit de ipsis idolis, seu Diis inter Gentiles cultis (uti hoc observavit etiam Socinus, in Resp. ad lib. Wujeki, Cap. I. Oper. Tom. II. p. 534. a.) non de Angelis & Magistratibus, quos Scriptura quidem Deos vocat, nequaquam vero ut religiose colendos proponit, qui non culti religiose, facile a quovis intelliguntur

tur esse ex alio genere, quam Deos religiose cultos à Gentilibus. Nempe opponit multos Deos a Gentilibus cultos, Deo uni colendo a Christianis. Alias enim etiam Christiani fatentur, Angelos & Magistratus esse Deos, secundum modum loquendi Scripturæ, sed non Deos religiose colendos: qui quidem non sunt falsi, sunt tamen improprie dicti Dii. Quod si religiose colantur, fiunt & ipsi Dii falsi. Dum autem Apostolus per Deos multos intelligit Deos a Gentilibus cultos, sane non potuit concedere, esse Deos multos, prout scilicet a Gentilibus Dii multi esse dicuntur. Gentiles statuebant multos Deos proprie dictos, id est, multa Numina religiose colenda: Christiani agnoscunt unum Deum proprie dictum, id est, unum Numen religiose colendum. Nam certum est, nec Gentilibus, nec Christianis, nec Philosophis, nec Theologis, esse & vocari Deum proprie dictum, nisi quem pro Numine religiose colendo habeant. Si quem vocent Deum, quem pro Numine religiose colendo non habeant, Deum improprie dictum intelligunt. Cujus improprie significationis exemplum habemus in trito illo: *Homo homini Deus, & homo homini lupus vel diabolus.* Unde cognosci potest, (ut hæc *ὡς ἐν παροίῳ* addam) quam longe ab omni usu & consuetudine loquendi recedant Sociniani, dum Angelos & Magistratus volunt esse Deos proprie dictos, non per metaphoram aut æquivoce, (vid. Schlich-

Angeli & Magistratq
non sūt quidem Dii falsi, sed sunt tamen Dii improprie dicti.

Certum est, nec Gentilibus nec Christianis, nec Theologis esse & vocari Deū proprie dictum, nisi quem pro Numine religiose colendo habeant.

Unde apparet, quam longe ab omni usu & consuetudine

S

Schlich-

consuetudine

unum illum Deum, præter quem non est alius; eumque nullo alio, tanquam causa instrumentali, usum fuisse ad opus creationis peragendum. Quare cum audimus, per Christum esse omnia; eum ut creationis causam efficientem principalem animo concipere debemus, qualis etiam describitur Hebr. I. 10: *Tu, in initio, Domine, terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli*, quem locum supra Cap. III. fuisse lateque vindicavimus. Unde manifesto sequitur, Christum, ut unum illum cum Patre creatorem cæli & terræ, etiam

*Cur Aposto-
lus, Deum
illum unum
declarare
nobis volēs,
tantum Pa-
tris & Jesu
Christi mē-
tionem fe-
cerit, omis-
sa mentione
Spiritus
Sancti?*

unum illum cum Patre Deum esse. Cur autem hęc nulla sit facta mentio Spiritus Sancti, causa hæc dari potest, quod appellatio *Deorum* ac *Domino-
rum*, a Gentilibus cultorum, Apostolo occasionem dederit loquendi tantum de Patre & Filio, ob rationem plane singularem, ex qua Pater vocatur *Deus*, nempe quia fons & origo est reliquarum Deitatis personarum; & Filius vocatur *Dominus*, quia videl. non tantum creationis, sed etiam redemptionis nomine Dominus est, quippe qui æterno decreto destinatus fuit ut assumeret naturam humanam, ad redimendum genus humanum sanguine suo. Cujusmodi plane singularis ratio non apparet in Spiritu Sancto, cur Deus vel Dominus appelletur. Eodem modo Dominus a Deo, puta Filius a Patre, & ab utroque Spiritus S. distinguitur II. Cor. XIII. 13: *Gratia Domini Jesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus Sancti sit cum omnibus vobis.*

Interim

Interim in promptu sunt & alia Scripturæ dicta, quæ Spiritum Sanctum, qui Patris & Filii Spiritus est, ut unum illum cum Patre & Filio Deum, supremumque rerum omnium Dominum, nobis cognoscendum præbent quod sufficit. Sed de hoc alibi.

III. Hæc mea est de dicto Apostoli loco sententia. Quam etsi non petat Schlichtingius, Meisneri tantum interpretationem, longe à mea diversam, aggressus; quia tamen admiscet aliqua, meæ quoque interpretationi adversa atque infesta, *Instantia* haud ab re duxi strictim illis occurrere. Pag. 282. *Schlichtingii* & 283. Disputationis de SS. Trinitate &c. descriptiones Patri & Jesu Christo vers. 6. additas, exponens, scribit: *At vero longe aliud est, ex aliquo esse omnia, & nos in illum esse; aliud per aliquem esse omnia, & nos esse per illum. Illo indicatur, aliquem esse primam ac supremam efficientem causam earum omnium rerum, quæ ad nos Christianos pertinent, itemque ultimum finem ac scopum, in quem nos toti collimare & referri, omnemque adeo cultum & honorem convertere debeamus: hoc vero indicatur, aliquem esse mediam earum omnium rerum, quæ ad nos salutemque nostram pertinent, efficientem causam, per eam omnia administrari ac dispensari; proinde illum etiam esse intermedium quendam nostrum omnium scopum ac finem, per quem in Deum cum omni nostro cultu, honore, & obsequio referamur. Cum ergo Pater ideo dicatur*

Resp.

unus Deus , quia sit prima omnium efficiens causa ,
 & finis ultimus ; Jesus Christus , autem unus Domi-
 nus , quia sit media efficiens causa , & finis medi-
 us ; quis non videt , Dei quidem nomine eum qui
 sit absolute summus ; Domini autem , qui a summo
 dependeat , intelligendum esse ? At quæ jam patet re-
 sponſio ex ſupra dictis. Vox omnia temere & perpe-
 rã ad illas res omnes reſtringitur , quæ ad nos Chri-
 ſtianos pertinent ; cum absolute poſita , absolute
 quoq; accipienda ſit , ita ut ſignificetur , à Patre , & per
 Jeſum Chriſtum creatas eſſe res omnes absolute ,
 cœlum & terram , quorum creationem etiam
 Chriſto in Scriptura adſcribi , ex Hebr. I. 10. ſu-
 pra demonſtravimus. At creationis rerum o-
 mnium cauſam mediam , instrumentalem , & ip-
 ſam quoque cauſaliter atque effective à prima cau-
 ſa dependentem , penitus ignorat Scriptura. Qua-
 re Chriſtus pro tali cauſa creationis media haberi
 nequit. Nec ut habeatur , poſtulat de eo adhibi-
 ta præpoſitio *per* : ſiquidem novimus , etiam de
 Deo dici , *per illum eſſe omnia* , Rom. XI. 36. a-
 deoque phraſin hanc non ſemper cauſam mediam
 indicare. Quanquam concedo , alio ſenſu eam iſto ,
 alio in noſtro loco accipi. Hic enim phraſes il-
 læ , *ex quo ſunt omnia* , & *per quem ſunt omnia* ,
 altera de Patre , altera de Filio uſurpatæ , modum
 agendi inter perſonas divinas , ratione ordinis di-
 verſum , inſinuant ; quod iſtic non fit , cum de
 Deo dicitur : *Ex eo , & per eum ſunt omnia.*
 Con-

Confer de isto loco , Rom. XI. 36. Exercit. nostram Anti-Limborch. II. Cap. V. §. IV. & de hoc loco , 1. Cor. VIII. 6. Balduini Commentar. in analysi. Hic , inquam , dictæ phrasæ insinuant modum agendi ratione ordinis diversum , fundamentum in distinctione & ordine divinarum personarum , primæ & secundæ ; non actionem aut vim agendi diversam : quandoquidem Pater , cum una numero essentia sua , etiam unam numero agendi vim & potentiam suam communicavit Filio , ita ut Pater & Filius una & eadem numero omnipotentia divina hoc universum produxerint ; & Pater quidem per Filium , non Filius per Patrem produxisse dicantur , quia Filius , omnipotentia à Patre communicata , at Pater non communicata sibi à Filio omnipotentia , egerunt. Et cum hoc modo , uti omnia opera divina , ita etiam ea , quæ ad negotium salutis nostræ pertinent , à Patre , tanquam à fonte Divinitatis , per Filium ab ipso genitum proficiantur ; fit inde ut quoque in Patrem , in fontem Divinitatis , ejusque gloriam , omnia referantur per Filium , salvo tamen semper etiam Filii , qui una cum Patre , uti prima omnium efficiens causa , ita quoque omnium finis simpliciter ultimus est , (unde de Deo non habita ratione distinctionis personarum , dictum legimus , *in ipsum esse omnia* , Rom. XI. 36.) honore summo , nec ulla parte inferiore

Cur Pater per Filium , non vero Filius per Patrem produxisse omnia dicatur ?

Quia omnia opera divina à Patre , tanquam à fonte Divinitatis , per Filium proficiuntur , fit inde ut quoque in Patrem , tanquam in tris fontem Di-

vinitatis, ejusq; gloriam, omnia referantur per Filium; salvo tamen semper etiã Filii honore summo nec ulla parte

tris honore, ob ὁμοσίαν Patris & filii. Nam qui ὁμοσίος est Patri, non potest non eidem etiam esse ὁμότιμος. Nec major est perfectio, essentiam divinam habere à se, quam eandem numero essentiam divinam habere ab alio: quia ipsa illa essentia divina in se est infinite perfecta; at infinito nihil potest addi. Confer. Exercitationem nostram Anti-Limborchianam II. Cap. VII. §. V.

inferiore Patris honore.

IV. Porro pag. 295. cit. Disp. de SS. Trinitate, &c. hæc leguntur: *Etiam si eo pacto, quo Meisnerus vult, Paulus fuisset locutus, nec unum*

Alia Schlichtingii instantia.

Dominum ab uno Deo, tum repetita voce unius, tum nova periodo sejunxisset: utriusque tamen, tum Dei tum Domini, declaratio & descriptio, à Paulo addita non alium, quam quem nos volumus, verborum illius sensum admitteret. Dum enim unus esse Deus, & Dominus, Pater ex quo omnia, & Jesus Christus, per quem omnia, esse diceretur; non minus Deum à Domino, quam Patrem à Jesu Christo; eum ex quo omnia, ab eo, per quem omnia, distingui oporteret. At Jesus Christus à Patre, is per quem omnia, ab eo, ex quo omnia, non tantum numero & persona, sed etiam dignitate tanquam major & minor differt. quare & Dominus à Deo, & numero ac persona, & dignitate distinguendus esset. Deinde si unum illum summumque Deum tantum declarare nobis volebat Paulus, cur soli-

solius Patris & Jesu Christi mentionem faceret? ubi terrarum, aut si mavis cælorum, reliquit tertiam divinitatis personam, Spiritum Sanctum? Cur vero non etiam commemoravit Christi regnum ac dominatum, quem ut homo à Patre in res omnes accepit? Num vero hîc commemorandus non erat? imò quid magis Apostolo predicandum fuit, quam Jesum esse constitutum à Deo Regem & omnium Dominum? Quod si hoc commemorat isto loco Paulus, jam quomodo unus Dominus ab uno Deo distinguendus non erit? Respondeo: Non minus Deum à Domino, quam Patrem à Jesu Christo, eum ex quo omnia, ab eo per quem omnia, distinguui ab Apostolo, quod non admittit Meisnerus, ego concedo. At Jesum Christum à Patre, eum per quem omnia, ab eo ex quo omnia, non tantum numero & persona, sed etiam dignitate tanquam majorem & minorem differre, & consequenter etiam Dominum à Deo, non tantum numero ac persona, sed & dignitate distinguendum esse, nego ac pernego: cujus contrarium in præcedentibus à me probatum est. Cur, unum illum summumque Deum tantum declarare nobis volens Paulus, solius Patris & Jesu Christi mentionem fecerit, omisso Spiritu Sancto; causam finis, II. indicavimus. Deniq; quod attinet Christi dominatum, quem, ut homo, à Patre in res omnes accepit; illum quidem hoc loco, ubi unum illum summumque Deum tantum declarare nobis

Resp.

Quare Apostolus h. l. dominatum Christi, quem ut homo à Patre accepit non commemoraverit?

T

vole-

volebat Paulus , commemorari nihil erat opus. Non enim Christus , qua ut homo , pleno Domini usu accepto , post exinanitionem suam à Deo Rex & Dominus omnium constitutus est; sed qua est Dominus, per quem omnia , cœlum & terra, in principio facta sunt, est unus ille summusque Deus, quem damnata Gentilium πολυθεία hîc prædicat Paulus. Alibi vero etiam Dominium, in res omnes Christo ut homini datum, curate & loco non uno ab eodem Apostolo fuisse expostum , nemo ignorat.

CAPUT. VII.

Quartum Socini contra nostram sententiam argumentum , à Schlichtingio defensum , confutatur.

I.

4. Argu-
mentum
Socini.

Quartum Socini argumentum Schlichtingius, Disp. de SS. Trinitate, &c. adversus Meisner. art. I. p. 276. proponit hoc modo: *Quartum Socini argumentum ex S. L. petitum, quo probat solum Patrem esse illum unum Deum, seu quod eodem redit, Christum non esse illum unum Deum, sumtum est ex eo, quod Christus in S. L. aperte ab illo*
uno

